

FÁBIÁN GYULA

A HAGYOMÁNY FIGYELMEZTET

Rádiós jegyzeteinek gyűjteményes kötetéből választott írásával köszöntjük Fábíán Gyula barátunkat, lapunk és Kutatóintézetünk alapító tagját 90. születésnapja alkalmából. Isten áldását kérjük további életére! (A Szerk.)

Olvasom régi földrajzi leírásokból, hogy a belényesi rengetegek elértek Szalontáig, szülővárosom határáig. A város külső, keleti felén úgy hívtak egy területet: Patacsere. A cser szó a régi erdőségek legfontosabb alkotó fafaját, a csereseket jelenti, melyek már csak a régi mesékben, a „hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy nagy erdő” emlegetésében élnek. Akkoriban a Fekete-Körös is nagy úr volt, a havasokról hozott vizeivel olyan új folyásmedreket készített magának, hogy eltévedt környékén még az ismerős is...

Beszoruláskor, ez október végét, november elejét jelentette, esti közös munkatalálkozók idején az elmúlt év mesélnivalói mind előkerültek, s akkorra a csak hétköznapi események körébe tartozó történetek mind meggazdagodtak a mesék motívumaival, tehát kiszíneződtek.

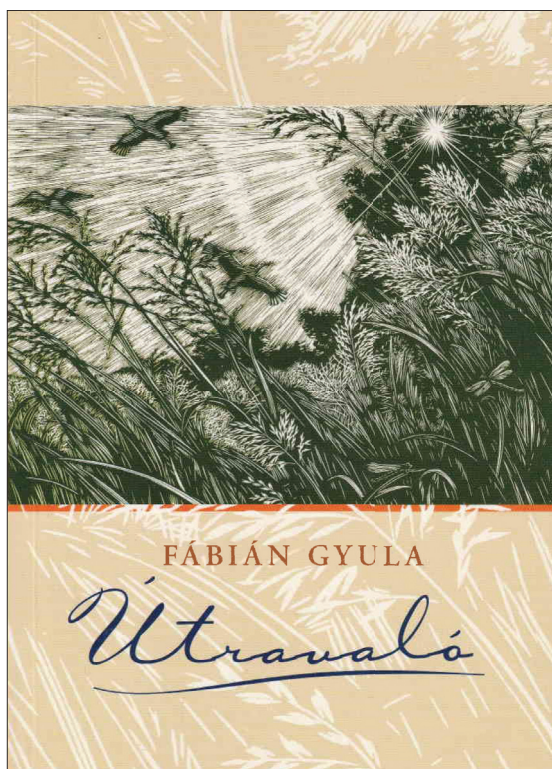
„Eltévedt, mint Bakos Lajos a mocsári zugban!” Ebből a hétköznapi eseményből megmagyarázhatatlan história kerekedett, pedig csak annyi volt, hogy eladó földet ment volna megtekinteni egy őszi végi napon, de mire a helyszínre jutott volna, olyan köd fogta körbe kora délután, hogy vén estére került haza, de azt sem tudta, hogy hol járt. Megfejtették azt

nélküle a mindentudó öregasszonyok, akik megmagyarázták, hogy a „lápi asszony” csalogatta maga után, ez meg bolond fejjel ment-ment, míg ki nem merült, és ha nem találkozik vele Baktai, a csósz, tán soha nem kerül haza!

A lápi asszony! Támadt gyorsan ijedeznivaló, és találgatás: ki is lehet? Mert azt már mások is mondták, hogy létezik, él, de szentől szemben még nem állt vele ember. Mindenesetre jó lesz, ha ködös időkben nem bolyong senki a határban, mert

előbb-utóbb belebotlása lesz az asszonyba, ha aztán el tudja mondani utána, milyen is volt.

Két emberöltővel ezelőtti történet, és akaratlanul előtolakszik: de ki kíváncsi arra, hogy ilyeneket emlegessünk, amikor egy kattintás, és előttünk a nagyvilág? Igaz, túlnyomórészt szerencsétlenségeket látunk: háborúkat, járművek szaladnak egymásba, a gerillák ártatlan embereket ejtenek fogságba, kiújul az ellenségeskedés itt is, ott is, és emberéletek hullnak, halnak értelmetlenül. Micsoda maradiság soha nem volt lápi asszonyok emlegetése, mikor az űrrepülőgép éppen felszállásra készülődik! Sokunk számára az a régi farkasjárásos téli világ azt jelentette, hogy a mese élő, és minden gyereknek szüksége volt rá.

Most kerülök szembe magammal: szükségünk volt rá? Kellett? Őszinte volt az igény, ami valósággal követelte? Nem jobb a mai gyerekeknek, akik a valósággal találkoznak, amit nem kell színezni, előttük vannak a kiterített holtak, az égő erdők, a valóságos rémfigurák, azok rontják igazán a gyermekálmokat! De ez a világ már ilyen kegyetlen, könyörtelen, mindenesetre nem ők a példa, annak ellenére, hogy ez nem mindig visszariasztó.

Mostanában már nem kell félni a farkastól, léteznek annál valóságosabb szörnyek, és ezeknek látására szoktatja a híradás az egész emberiséget...

Nevetségessé válnék, ha azt javasolnám, térjünk vissza a régi legendák, mesék világába. De engedjek meg, úgy vélem, hogy a világhíradók szörnyűségeitől meg kellene óvni a felnővekvőket. De hogyan? Erős János története megállt az időben. Mert ő a jót akarók oldalán, a szegények szövetségeseiként győzte le a gonoszokat, tehát példa maradt. A mai hírhedtek csak a maguk érdekében, a rosszal kötött szövetség támogatásával pusztítanak eszükvesztetten.

A gyerektársadalom a legvédtelenebb az élmények hatásai ellen. Úgy jegyzi meg a legártalmasabb, a képernyőn lezajlott történeteket, hogy minden alkalommal megsérül. Ennek egyik megnyilvánulási formája, hogy elgondolkodik: érdemes jónak, tisztességesnek, igazságosnak lenni? A vetített események legtöbbször félbeszakadnak, mert annyi történik, hogy legfeljebb elfogják a bűnösöket, de legtöbbször megindul utánuk a kutatás. Az, hogy hónapokkal, hetekkel később ezek a bűnözők törvény elé kerülnek, azt már nem tudják hozzákapcsolni a gyerekek a tegnapelőtt látott bűnözéshez. Semmi

bölcselkedés nem irányítja gondolataimat, de a valóságos félelem, a napenkénti rossz példák látványainak rontása folyamatos veszélyforrás gyerekeinkre! A lápi asszony és a pórul járt elbolyongó hallása után a gyerektábor is mosolyog, mert a nagyok is jót nevettek.

Persze hozzátehetem, a régi mesélős világ elmúlt. Megritkultak falun is a közös mesélések, mert a technika legyőzte a régi összejövetelek alkalmait. Szinte észrevétlenül átvette a megszokást a képernyő hatalma, és rászólnak a műsorokat, sorozatokat megzavarókra. Nehéz kimondani, de mintha mágikus ereje volna a közösségi alkalmakat lehangoló adásoknak, itt leselkedik a csak utánzásos, művi tömegbefolyásolás mindent maga alá gyűrő ereje: tisztelt emberiség, vedd tudomásul, mostantól mindent készen kapsz! Köszönjük, de sokan nem kérünk belőle.

Tisztában vagyok azzal, hogy a vesztesek oldalán állok, mert a világlátás megváltoztatása ügyében a szavak csak elszállnak a szélben. Mégis megkísérlem, hogy ezekért a törekvő, kisebbségben munkálkodó, hagyományőrzést ápolgató emberekért, az iskolák, művelődési házak, közösségek kultúrnapszakosaiért szóljak, akik minden szembehelyezkedés nélkül képviselik, gondozzák népművészetünk kincseit, és akiket néhol tudomásul sem vesznek.

A felgyorsult idő múlásával napról napra fogy a tábor, mindig kevesebb jut az anyagi támogatásukra, de nem lehet, hogy teljesen elfelejttesse egyetlen nép is azt a kultúrát, amely él, hat és termékenyít, hiszen ez történelmünk egyik alappillére, amelyre mindig építhetünk.

Nagyszalonta, Arany János... és Fábíán Gyula szülővárosa